

Ljubomir Hristić

Institut društvenih nauka, Beograd
ljubahristic@yahoo.com

Mit, (nova) istorija i modernizacija Divljeg zapada*

Apstrakt: Teritorija je bila i nastavlja da bude način konstruisanja i raspoređivanja značenja i smisla, delom zbog svog odnosa sa mapama i mapiranim prostorom zapada, a delom zbog svoje pojave u velikom broju drugih folklornih sadržaja, tekstova i diskursa koji su nastajali na prostoru Severne Amerike. U analizi o Granici američkog Divljeg zapada pristupljeno je u onom obliku u kome se ona koristi u odnosu na mito-istorijsko iskustvo, posebno kroz interpretaciju Granice kao konstrukta a protiv uobičajenog verovanja da je po sredi metafora, sagledavajući ovaj višedimenzionalni pojam iz rakursa različitih, ali istovremeno često komplementarnih teorijsko-metodoloških platformi.

Ključne reči: mit, istorija, revizija, teritorija, Divlji zapad

Granica se može alegorijski razumeti kao ono što još uvek nije poznato, kolonizovano, ili mapirano. Ona je međa, bez obzira da li je linija, područje, zona ili region, i nalazi se između poznatog i nepoznatog ili označava *to* što se nalazi izvan ovih podela. Ipak, specifičan termin *frontier* povezuje se najčešće s američkim Divjim zapadom, zemljom kauboja i Indijanaca, vlasnika farmi, rudara i rančera, šerifa i odmetnika, "čeličnog konja" i Velike nizije, lova na bizone. Ova teritorija vitalno opstaje u američkoj i globalnoj popularnoj kulturi, iako iskustva i slike povezane s njom postaju sve udaljenije i beznačajnije. Na mnogo načina, upravo kontinuirano postojanje ovog pojama motiviše ovaj rad. Teritorija, kao mit i metafora, kao istorija, kao predmet razgovora, itd, pokazala je dovoljno elastičnosti i otpornosti da kao heuristički koncept proteže svoje delovanje i u dvadesetprvi vek, davno posle ere Divljeg zapada, zlatnog doba filmskih i TV vesterna, i nestanka bizona i američkih urođenika.

* Rad je nastao u okviru projekta "Društvene transformacije u procesu evropskih integracija – multidisciplinarni pristup" koji finansira Ministarstvo nauke i prosvete u Centru za politikološka istraživanja i javno mnjenje Instituta društvenih nauka u Beogradu.

Istorijska revizija

Brojne druge komponente moraju biti uključene u sagledavanje ove teritorije od procene tačnosti i validnosti kao istorijskog koncepta ili predstave. I sam koncept teritorije, kao nečeg istorijski objašnjivog, je diskutabilan, pa ipak uprkos desetlećnom dovođenju u pitanje teze o teritoriji Frederika Džeksona Turnera, koja je u radu obrađena, ideja da teritorija adekvatno predstavlja iskustva na američkom zapadu 19. i ranog 20. veka i dalje ostaje popularna.

Divlji zapad je, bez obzira na to koliko heterogen, mesto sa jasnim granicama, geografskim odlikama i prepoznatljivim (ako ne i nužno stalnim) stanovnicima. Te granice su pre kartografske i arbitrarne nego prirodne i neophodne. Geografske odlike u rivalstvu s izmenjenom i izgradnjom uništenom životnom sredinom, stanovnicima koji se doseljavaju, iseljavaju, bore među sobom i protiv drugih – sve ove činjenice su od značaja za aktuelni Zapad i u mnogim slučajevima imaju prilično istovetno značenje kao i za vreme njegovog istorijskog perioda, a kako ćemo pokazati, odnos između zapadne teritorije i Američkog zapada je komplikovan i sporan (Donald 1997, 78).

Vilijam Džekson Turner je postavljajući zamišljeni model teritorije umesto fizičke geografije Zapada (Turner 1953,16-17) učinio ono što je En Ferar Hajd predvidela: on, kao i drugi teoretičari, je Zapad posmatrao kroz ideološke i perceptivne filtere (Ferraer Hyde 1991, 113). Koristeći filtere koji su bili instrumenti stvaranja virtuelnog prostora teritorije, Turner je Zapad posmatrao kroz isti rakurs kao njegovi savremenici novinari, političari ili pak preduzetnici. Ovaj stvoreni proctor – *teritorija*, metaforički je stajao ispred stvarnog društvenog i fizičkog prostora Zapada (Donald 1997, 79). Insistiranje novih generacija istraživača na beleženju i tumačenju stvarnog životnog iskustva ljudi koji su živeli na trans-Misisipi i trans-Misuri Zapadu, u nasilju kao proizvodu interakcije Anglo-amerikanaca i raznih "urođeničkih" naroda, te na transformacijskom ekosistemu i pejzažu, izgleda da podržava razumevanje odnosa između dva stvorena prostora, istovremeno agitujući za inverziju njihove hijerarhije. U nekim analizama, *teritorija* bi postojala na periferiji istorije Američkog zapada i mogla bi biti shvaćena samo kao nus proizvod nesrećnog istorijskog slučaja. Međutim, uzevši u obzir da su i *teritorija* i *Zapad* stvoreni kroz slična diskurzivna sredstva, i da su oba predstavljena sličnim frazama, retoričkim figurama i geografskim i/ili kartografskim imaginacijama, moramo se zapitati da li je ovo razdvajanje bilo validno i korisno? Šta bi se moglo postići ispravljanjem ovih grešaka, bilo da se govori o istorijskom "znanju" ili kulturnom "značaju"? Ako nova mito-istorija Zapada ili sledeće ponavljanje studija o teritoriji zamenjuje stvoreni prostor reprezentacijom "teritorije", na osnovu toga da je jedno istorijska činjenica (empirijski ili logički proverena) a drugo mit ili mitopoezis (fiktivan ili fikcionalan), šta je rezultanta? Uzimajući u obzir postmoderni preokret narativne teorije i istoriografije, da li bi nametanje ovako striktnih razdvajanja uopšte bilo izvodljivo?

Donald Vorster stavlja teritoriju u kontekst kapitalističke ideologije koja tek nastaje, a koju on smatra bitnom komponentom u identitetu nacije:

Mit o čoveku s teritorije je počeo otvoreno i naglašeno da služi kapitalističkoj ideologiji i načinu života do sredine 19. veka. Taj proces se uglavnom tako razvijao, jer je mit bio smešten na Zapad, a upravo na Zapadu su agresivne nove klase preduzetnika bile najaktivnije: u rudarstvu, izgradnji pruga, stočarstvu na rančevima i spekulacijama zemljištem. Čak i pre spajanja, još u 18. veku, folklor teritorije koja se pomerala na Zapad je služio tome da pripremi ljude za pojavu kapitalističkog shvatanja sveta. Njeni heroji su bili ljudi poput Danijela Buna koji je u divljini pripremio put za poslovanje nekretninama, a legendarni traperi Stenovitih planina su zapravo bili deo radne snage u industriji galanterije. Svet koji su takvi likovi nastanjivali ili se zamišljalo da nastanjuju je bio težak i predstavljao je surovo mesto gde se većina vremena provodila u borbi za opstanak. Heroj teritorije nije mogao da zavisi od pomoći prijatelja, jer je u ovoj konkurentnoj sredini svaki čovek bio mahom zainteresovan za sopstvenu dobrobit, a jedini moralni princip u koji se mogao pouzdati je bilo oslanjanje na samog sebe. Tako je, kroz elaboraciju mita, rani Zapad počeo da simbolizuje svet u kome je "čovek čoveku vuk", a koji je kapitalizam stvarao. Najveći i najzanimljiviji američki nacionalni mit je kroz različite periode zapravo bio mit o surovom individualizmu na zapadnoj teritoriji, koji je pomogao interiorizaciju ideja o ekonomiji slobodnog preduzetništva i pojačao, mada suptilno i otvoreno, njegov etos (Worster 1993, 224).

Sudeći po ovom odlomku, Vorster je "mit" razumeo kao "lažno verovanje" i možda nije pogrešno reći da je za njega "mit" imao značenje "lažnog verovanja sa lošim ishodom". Iz ovoga proizlazi da "mitovi" ne samo da pogrešno oslikavaju istoriju, već takođe služe sumnjivim ciljevima i strategijama kapitalizma. Iako se Tarner ne imenuje u ovom odlomku, čini se jasnim da bi ga Vorster rado postavio među stvaraocima mita.

Međutim, šta je sa diskursom novih istoričara Zapada? Koji je efekat njihovih recentnih preispitivanja istorije Američkog zapada?

Neki od njih su direktno pisali o teritoriji (kao što mora bilo koji istoričar koji želi da se uhvati u koštac sa Tarnerom) i došli do potpuno drugačijih zaključaka od svojih prethodnika. Iz sabranih dela nove zapadne istorije, čini se da je odnos između mita i istorije grubo analogan odnosu između teritorije i Zapada, što je manje-više objašnjeno na sledeći način: mit o teritoriji je popularna priča koja ispoljava određeni broj društvenih funkcija, kao što to mitovi obično čine. U konkretnom slučaju on potvrđuje jednu verziju muškosti, opravdava određene vrste nasilja, iskuplje se zbog nelegalnog prisvajanja zemljišta, itd. Kao i u slučaju mnogih mitova, veliki deo njihove svrhe i/ili efekta je ideološke prirode. Prava istorija Američkog zapada, sasvim suprotno, pobija ideologije mita i dovodi u pitanje ili podriva validnost njegovih društvenih aspekata. Nažalost, ova distinkcija nije potpuno jasna, pošto se elementi jedne prostiru i u drugoj. U najboljem slučaju sama opozicija je pogodna, a u najgorem lažna.

"Mit o teritoriji" je daleko od koherentnog. Jedan njegov deo glorifikuje is-trebljenje Indijanaca i Hispanaca, dok drugi deo ekspanziju shvata kao ispu-njavanje praznog prostora. S druge strane, u nekim delovima manifestno je kajanje zbog raseljavanja urođeničkih naroda, ali je takođe objašnjeno kao nu-žan korak. Povremeno se mit otkriva u nasilju. Međutim, u mnogim slučajevi-ma je nasilje lično, a ne društveno, i često se nevoljno preuzima, gotovo uvek kao odbrambena mera.

Religijske razlike i etnička obeležja su u mitu navodno ublažene, ali ipak, u mnogim klasičnim pričama o Mormonima, Kvekerima, Luterancima i Kato-licima (i njihovim propratnim etničkim konotacijama) se ne ističu kao takve. Dok su američki Indijanci (gotovo uvek Indijanci iz Nizije) krvožedni i bez zakona, mitologizacija uporedo podstiče i stereotipe objedinjene u narativima o "plemenitom divljaku" putem kojih se sposobnosti praćenja tragova i lova rutinski valorizuju. Sa druge strane, istorija Zapada, kao što smo videli, sama prolazi kroz isti proces prepričavanja i revizije kao i mit(ovi) teritorije. Tarner sigurno nije smatrao da izmišlja priču ili da je pridodaje nekoj drugoj, pa ipak, poređenje njegovih maglovitih eseja sa savremenim akademskim monografi-jama može navesti na pitanje kako oba mogu biti proizvodi sličnih istraživa-nja.

Kako je Američki zapad urbanizovan, a zatim i suburbanizovan, jezik i sli-ke teritorije su se sve više infiltrirale u gradskim oblastima u drugim delovima zemlje i sveta. Američki gradovi su postali nova vrsta međuzone, gde postin-dustrijska i uglavnom bela srednja klasa često okružuje manjinsku populaciju koja se nalazi u nepovoljnoj ekonomskoj situaciji.

Nil Smit beleži da su ubrzo nakon što je američka populacija počela da od-lazi iz gradova u predgrađa, geografi i sociolozi imali običaj da, pozajmljujući diskurs i rečnik Starog zapada, opisuju preostale ljude i infrastrukturu:

Tokom drugog dela 20. veka, slika divljine i teritorije je manje primenjivana na ni-zije, planine i šume Zapada, sada lepe i civilizovane, a više na deskripciju američkih gradova na Istoku.

Kao deo posleratnog iskustva naseljavanja predgrađa, na američki grad se gledalo kao na *urbanu divljinu*: bio je, a za mnoge je i dalje, stanište bolesti i nereda, krimina-la i korupcije, droge i opasnosti. I zaista, ovo su bili najveći strahovi koje su urbani te-oretičari izražavali 1950-ih i 1960-ih i koji su se fokusirali na "kugu", "pad", "društve-nu bolest" u unutrašnjosti grada, "patologiju" urbanog života – ukratko, na "ne-božan-ski grad". Grad je prikazan kao divljina ili još gore kao *džungla*. (Smith 1996, 45-46).

Divljina, posmatrana kao sila prirode ili sinegdoha za božanstvo, bila je bezlična, monstrozna, neshvatljiva; nasuprot tome, urbana divljina je često imala ljudsko lice i dobro dokumentovanu društvenu istoriju.

Urbanizacija divljeg

Dejvid Hamer, u ponovnom ispitivanju teme urbanog života na Zapadu tokom 19. veka, beleži da su "dva veka naseljavanja na istočnoj obali... stvorila snažnu tradiciju potčinjavanja "divljine" i osnivanja i izgradnje gradova. Ova neprekidnost u ekspanziji 19. veka bila je značajna za ogroman doprinos Nove Engleske naseljavanju Zapada i osnivanju njegovih gradova" (Hamer 1990, 87). Hamer se, međutim, ne osvrće na pitanje uloga koje su gradovi imali u naseljavanju Zapada, već je njegovo interesovanje usmereno pre svega na način na koji su ovi gradovi, ljudi koji su u njima živeli, kao i oni koji su o njima više želeli da znaju prikazivani:

Dobar deo procesa stvaranja slika i oblikovanja percepcije gradova Novog sveta obavili su pojedinci koji su ih posećivali, a onda svoja zapažanja beležili u člancima ili knjigama – pre svega reč je o piscima putopisa i vodičima za emigrante. U 19. veku postojala je opsežna literatura te vrste koja je opsluživala široku publiku potencijalnih migranata i investitora u novim zemljama, kao i veliki broj čitalaca koji su bili zainteresovani da nauče nešto o stvaranju novih društava preko okeana od strane ljudi, odnosno emigranata iz *starog sveta*. (Hamer, 1990, 88).

Hamer, tako, pokreće pitanje odnosa gradova prema procesu zapadne ekspanzije, iako je njegov interes više intelektualni nego materijalni. S gradovima širom zemlje, kao i sa teritorijom, svaki novi priliv doseljenika donosio je preduzetnike, spekulante, podstrekivače, gde je svako od njih imao drugačiju ideju o tome kako zemlja treba da se naseli, podeli, razvije i raste:

Sve do 1890-ih kada je u Popisu stanovništva preneto da se "*teritorija*" više ne može razaznati na Američkom zapadu, Frederik Džekson Tarner razvio je centralnu temu svog čuvenog predavanja, a urbana *teritorija* SAD-a izgledala je kao fenomen koji se konstantno ponavlja. Kako su se novi regioni otvarali, na primer Oklahoma krajem 1880-ih, prvi doseljenici bi jurnuli da nasele i osnuju nove gradiće. Produžavanje železnice proizvelo je konstantno nicanje "pečuraka-gradova" čiji su glasnogovornici proklamovali sudbinu neizbežnih "metropola" regiona. (Hamer 1990, 90).

Za Hamera, urbana *teritorija* teško da je bila otelotvorenje agrarnog ideala. Gradovi su svakako pružali mogućnost zaposlenja, pristup transkontinentalnom saobraćaju, uslugama i proizvodima koji bi bili nedostupni u ruralnim oblastima i zajednicama prvih doseljenika koje je Tarner glorifikovao.

Istoričar Zapada Karl Abot konstatuje:

Tokom prošle polovine veka, polako smo počeli da shvatamo da se gradovi Zapada najbolje mogu razumeti kao karakteristični proizvod Amerike 20. veka. Oni se čine nekoherentnim, ako pokušamo da ih stavimo u kalup Glazgova, Toronta ili Bostona, jer im nedostaje osećaj završenosti koji leži u srcu evropskog urbanog dizajna. Međutim, gradovi američkog Zapada su laki za čitanje, ako ih shvatimo kao jasne izraze novih techno-

logija kretanja i komunikacija. Oni se slobodno nagomilavaju duž autoputeva. Njihovi stanovnici su povezani međugradskim mrežama putovanja i komunikacije. Njihove ulice i kuće pričaju kako su Amerikanci gradili svoj svakodnevni život u decenijama posle rata. (Abbott 1993, 112).

Međutim, Abot kvalifikuje ovu verziju: "Kako bi se shvatili gradovi Američkog zapada, neophodno je istovremeno misliti i u nacionalnim i u regionalnim terminima" (Abbott 1993, 120). Nije najjasnije šta ovakav način promišljanja podrazumeva – s jedne strane, proučavaoci urbanog Američkog zapada žele da prate ranije istoričare Zapada insistirajući na njegovim izuzetnim kvalitetima, bilo da je u pitanju pejzaž, ljudi, prirodni resursi, međukulturni kontakti, itd. S druge strane, istorijska zavisnost Zapada od federalne vlade, emigranata sa istoka, juga i srednjeg zapada kao i uloge u nacionalnoj i međunarodnoj kulturi i poslovanju, navodi analitičare da integrišu priče u širu nacionalnu i svetsku naraciju. Ovaj odnos je složen i kontradiktoran, čini se najviše među idejama o teritoriji. Abot piše:

Zapadni gradovi su se izdvajali posebnim odnosom prema širom otvorenom prostoru. Ključne delatnosti kao što su odbrana, vazdušni prostor i dokolica, bujale su na Zapadu jer su imale veliki prostor da se razmašu u gradskim oblastima regiona. Osim možda u priobalskoj Kaliforniji, dostupnost fizičkog prostora je sprečavala pojavu intenzivne urbane kulture koja se sreće u istočnoj Severnoj Americi i Evropi. Čini se da on obuhvata period od više od jednog veka sakupljenih viđenja Istoka i Zapada koji su se kodifikovali u tezi o teritoriji. Preduzetništvo i privreda su postali novi individualizam, a istočni gradovi, nepogodni za modernu proizvodnju i tehnološka pitanja. Ovo pitanje pogodnosti je takođe bilo povezano s odbijanjem ponovne izgradnje. Zašto menjati "neuspelo" kada se vrlo lako može stvoriti novo?

Do sredine 20. veka ako ne i ranije, novi gradovi su počeli da zamenjuju netaknutu zemlju kao ključnu sliku u definisanju regiona, onako kako su to zapadnjaci videli. Ljudi su zamišljali da urbani Zapad (tj. zapadni metropolis sa svojim centralnim gradom, predgrađima i obližnjim seoskim područjem) nudi Amerikancima jedinstvenu priliku da žive po svom izboru. Nasuprot drugim delovima zemlje, taj region je delovao kao da ga manje muče urbani problemi i da je otvoreniji za poboljšanja gradskog dizajna, društvenih odnosa i stilova života. (Abbott 1993, 156).

Jedan od načina razumevanja razlika između gradova i ruralnih oblasti ili rezidencijalnih i industrijskih oblasti, bili su drugačiji modeli korišćenja zemlje. Netaknuta zemlja je plodna, naivna, dostupna i, iznad svega, poželjna, ali ne u svom "prirodnom" stanju. Izgradnja grada je daleko invazivnija i više preobražava od osnivanja porodične farme, ranča ili nekog agro-biznisa, mada i urbane i ruralne aktivnosti uključuju prilagođavanje zemlje nekoj vrsti socijalne upotrebe. Na određenom nivou, razlika je u obimu a ne u želji. Nov grad je mlad i neformiran prostor koji se može oblikovati i modelirati u skladu sa željama stanovnika. Česta tenzija između ruralnog i urbanog, sela i grada, odnosi na specifičnu upotrebu zemlje a ne na to koju zemlju upotrebiti. Svakako, gradovi Zapada nas nisu naterali da zaboravimo mistiku istorijskog Zapada, a kao rezultat,

oni paralelno egzistiraju s tradicionalnim predstavama teritorije umesto da ih zamenjuju. Za istoričare, *teritorija* je predstavljala polje za analizu i proučavanje ili paradigmu kojoj je potrebna ozbiljna modifikacija, odnosno paradigmu za lošu istorijsku praksu u zavisnosti od orijentacije. Abotova knjiga reflektuje svest o sve tri paradigme, a njegovo odbijanje da se bavi specifičnim pitanjima mitoteritorije može biti i namerno: nekoliko generacija Amerikanaca i američkih antropologa je odraslo verujući da je *teritorija* (bez obzira kakvi bili parametri tih ubeđenja) baš onakva kakvim se shvata Zapad. Ako se *teritorija* u istoriji meri demografski i geografski, a zapadna ekspanzija se karakteriše kao pojava kvaliteta života gde doseljenici kreću kako bi preoblikovali zemlju u skladu sa svojim ličnim željama, zašto onda migracija u zapadne gradove i osnivanje zapadnih predgrađa treba da se tumači u suprotnosti s interpretativnom pozadinom. Štaviše, nije toliko teško reći da su odlike koje su karakterisale poljoprivrednu teritoriju u 19. veku, od rekonfiguracije pejzaža i preraspodele prirodnih resursa, do međukulturnog kontakta i nasilnih konflikata, nastavile da obeležavaju urbanu i post-urbanu teritoriju i u 20. veku.

Međutim, bez obzira na to gde je, divljina kojoj je potrebno pripitomljavanje vodi gotovo nezaustavljivo ka *teritoriji*. Nil Smit proširuje istorijsku analizu razmatrajući šta se dogodilo u istočnim gradovima posle zapadne ekspanzije. Nakon što su se centralne oblasti ispraznile, pala je vrednost imovine, porasla je stopa kriminala, porez, a takozvani kvalitet života dotakao je dno. Neki moderni neustrašivi avanturisti su shvatili da tu ima jeftine zemlje, novih profita koji bi se mogli ostvariti kao i "novih" mesta za uzdizanje. Ovaj proces deo je onoga što danas nazivamo modernizacijom, a opisan je kao rekapitulacija zapadne teritorije. Smit na sledeći način opisuje taj proces:

Ekonomska geografija modernizacije nije nasumična: ulagači prosto ne podležu mogućnostima koje nude sirotinjska predgrađa, već imaju tendenciju da ih zauzimaju deo po deo. Robustni pionirizam je ublažen finansijskim oprezom. Ulagачi neguju živopisan osećaj "cigla-po-cigla" gde leži *teritorija*. Oni kreću od oboda grada, gradeći "nekoliko strateški postavljenih predstraža luksuza", kako je to Henvud rekao. Oni "utiru put" prvo na zlatnoj obali u zoni bezbednih komšiluka, na jednoj strani, gde su cene nekretnina visoke i, s druge strane, sirotinjskih naselja u koja se ne investira, a gde su šanse veće. Sukcesivni mostobrani i odbranjive granice se osnivaju na teritoriji. Na ovaj način ekonomska geografija ucrtava strategiju urbanog pionirstva (Smith 1996, 56).

Korišćenje ovog jezika, upotrebljavanje elemenata popularne kulture, može se razumeti kao strategija za (re)definisanje prostora ili za ponovno upisivanje samog grada:

Kao nova *teritorija*, modernizacija gradova od 1980-ih zrači optimizmom. Nepriступačni pejzaž je regenerisan, pročišćen, ponovo prožet senzibilitetom srednje klase; vrednost nekretnina skače; japiji troše; elitno građanstvo je demokratizovano u ma-

sovno proizvedene stilove distinkcije. Šta tu ima da se ne dopadne? Kontradikcije stvarne granice nisu u potpunosti iskorenjene na ovoj slici ali su poravnane u prihvatljivu kolotečinu. Kao i sa Starim zapadom, *teritorija* je idilična, ali i opasna; romantična, ali i nemilosrdna. Od "Krokodila Dandija" do "Velikih svetala velikog grada", postoji čitav sinematski žanr koji od urbanog života pravi priču o kauboju u opasnom okruženju, sa neprijateljski nastrojenim domorocima i samootkrivanju na margini civilizacije. U pripitomljavanju urbane divljine, kauboj dobija devojkicu, ali takođe po prvi put pronalazi i kroti svoje unutrašnje *ja* (Smith 1996, 78).

Tokom osamdesetih godina filmski vestern se preselio u grad, zvezda vesterna se preselila u Belu kuću (Reganova javna pohvala Džona Vejna, bez obzira koliko iskrena, kao i njegova sopstvena sklonost da stvarni život pomeša sa zapletom starih vesterna ili ratnih filmova, bili su samo neki od elemenata nostalgичne privlačnosti), a sklanjanje u stranu istorijskih interpretacija teritorije je izmešteno, delom zahvaljujući novim istoričarima Zapada. Kako da se fenomen postavi u ovaj kontekst? U svom razmatranju Smit tvrdi sledeće:

Neodoljiva draž da se u štampi i javnosti modernizacija opiše kao nova *teritorija* pokreće vodi iz više izvora. Ta slika neprestano odjekuje i povezana je s ekonomskim napretkom i istorijskom sudbinom, robustnim individualizmom i romantikom opasnosti, nacionalnim optimizmom, rasnom i klasnom superiornošću. Takođe potiče i od geografske specifičnosti teritorije. *Teritorija* je na Američkom zapadu bila stvarno mesto, mogli ste tamo otići i bukvalno videti granicu između, kako je to Frederik Džekson Tarner sročio, "divljaštva i civilizacije". Geografija teritorije je bila oblikovana i stvorena kao sadržalac svih ovih akumuliranih značenja; oštrina geografske granice je bila odlično sredstvo za društvene razlike između "nas" i "njih", za istorijsku razliku između prošlosti i budućnosti, ekonomsku razliku između postojećeg tržišta i isplative mogućnosti. Ova gusta slojevitost značenja snažno je izražena u premeštanju granice same teritorije. Gotovo isto važi i za novu urbanu teritoriju. Kakav god da je kulturni zanos i optimizam kojim se grad vidi kao *teritorija*, slika odlično funkcioniše jer uspeva da izrazi sva značenja na jednom mestu. To mesto je *teritorija* modernizacije. Teritorija modernizacije apsorbira i ponovo prenosi razređeni optimizam novog, obećanje ekonomskih mogućnosti, združeno uzbuđenje romanse i pohlepe; to je mesto gde će se stvarati budućnost. Ovaj kulturni odjek pretenduje da zauzme mesto, ali ono je učinjeno dostupnim kao teritorija i to postojanjem veoma oštre ekonomske granice u pejzažu. Iza te granice, civilizacija i stvaranje profita uzimaju svoj danak; ispred te granice, divljaštvo, obećanje i mogućnosti i dalje vrebaju, odnosno predstavljaju pretnju tom istom pejzažu (Smith 1996, 88-89).

Mitotvornost i ideologija

Teritorija, bar kada je Tarner pisao o njoj i u kontekstu u kome je Smit ovde koristi, nije postojala. Umesto toga, bila je moćni mitski prostor za koji se mislilo da postoji gotovo u potpunosti u zajedničkoj diskurzivnoj imaginaciji

o kojoj su ljudi govorili u prostornim terminima i na taj način pomogli da se definiše i stvori materijalno merljiv i iskustven prostor Zapada, kao i druga društvena i kulturna značenja s njim povezana. "Linija pada" koju je Turner pominjao bila je apstraktna, kartografska: mogla je biti promatrana samo zato što su granica i prostor koji su je navodno označavali i sami bili stvarni. Nago-milavanje značenja, sugestija, slika, aluzija, ubeđenja i diskursa oko teritorije je, kako Smit ističe i kako smo već videli, gotovo na dohvata ruke, a njegovo insistiranje na ekonomskim aspektima korišćenja teritorije još više ističe ovu poentu. Zaista, kada se uzme u obzir transformisana sredina, izmeštena populacija i redefinisana nacija, *teritorija* je jednako stvarna kao i Zapad.

Ako se modernizacija, kao vrsta novog pionirstva, povezuje s određenim modelima potrošnje, onda prvi diskurs o teritoriji ima više od slučajne veze sa simboličkim opisom i stilom potonjeg:

Danas ideologija teritorije nastavlja da izmešta društveni konflikt u carstvo mita, dok istovremeno reafirmiše niz društvenih normi koje važe za određenu klasu i rasu... Kako modernizacija inficira zajednice radničke klase, raseljava siromašna domaćinstva i pretvara cele komšiluke u buržoaske enklave, tako ideologija teritorije racionalizuje društvenu diferencijaciju, a isključivanje interpretira kao prirodno, neizbežno. Siromašni građani i radnička klasa se suviše lako definišu kao "negrađanski" odnosno oni na pogrešnoj strani herojske linije podele, kao divljaci i komunisti.

Sušтина i posledica simboličkog opisa teritorije jeste da se ukroti Divlji grad, da socijalizuje potpuno nov, a samim tim i izazovan niz procesa u bezbedni ideološki fokus. Kao takva, ideologija teritorije opravdava monstruozne nepristojnosti u srcu grada. Ideologija teritorije sadrži ekonomsku i političku agendu a razobličavanje sumnjive analogije mu pruža polaznu tačku. (Smith 1996, 112-117).

Međutim, oseća se izvesna seta koja prožima Smitov rad ili nada da, ako bismo samo mogli jasno da razmišljamo o teritoriji, onda ne bi bila tako pogrešno primenjivana u vidu mitske metonimije spram savremenih situacija i poduhvata. Smitovu frustraciju pogoršava činjenica da je (nova) *teritorija* još uvek u procesu raseljavanja, društvenih nemira i nestabilnosti. Korozivna vizija nove urbane teritorije je daleko od utopijskog populizma koji je prožimao teritorije prostora i nauke ili čak rast zapadnih gradova tokom prošlog veka, ali ima mnogo zajedničkog sa procesom reciklaže novih istoričara Zapada.

Dakle, teritorija je višedimenzionalan koncept i američka Zapadna teritorija nije nikakav izuzetak. Međutim bolje razumevanje prostora i prostornosti, naročito kada se govori o diskursu i predstavljanju, može da nam obezbediti širi i bolje informisan, kritički kontekst za razmišljanje o teritoriji američkog Zapada – istorija Zapadne teritorije nije samo istorija ljudi koji su je naselili, to je takođe istorija prostora koji su ovi ljudi zauzimali, menjali i koji su mitotvorili. Teritorija je primer naročite vrste razmišljanja i reprezentovanja jednog prostora kroz rakurs mito-poetskog i historiografskog.

Literatura

- Abbott, Carl. 1993. *The Metropolitan Frontier: Cities in the Modern American West*. Tucson: University of Arizona Press.
- Donald, James. 1997. *Imagining the Modern City u Imagining Cities: Scripts. Signs. Memories.* ur. Sally Westwood and John Williams. London: Routledge.
- Faragher, David. 1994. "A Nation Thrown Back Upon Itself: Frederick Jackson Turner and the Frontier". In: *Rereading Frederick Jackson Turner: The Significance of the Frontier, and Other Essays*. New York: Holt.
- Ferrar Hyde, Ann. 1991. *American Vision: Far Western Landscape and National Culture 1820-1920 (American Social Experience)*. New York: University Press.
- Hamer, David. 1990. *New Towns in the New World: Images and Perceptions of the Nineteenth-Century Urban Frontier*. New York: Columbia University Press.
- Jackson Turner, Frederick. 1953. *The Significance of the Frontier in American History*. New York: Holt.
- Smith, Neil. 1996. *The New Urban Frontier: Gentrification and the Revanchist*. London: Routledge.
- Worster, Donald. 1993. *The Wealth of Nature*. Oxford: University Press.

Ljubomir Hristić

Institute of Social Sciences, Belgrade

Myth, (New) History and Modernization of the Wild West

The western frontier has been, and persist in being a means of constructing and ascribing meaning partly due to its association with maps and mapped areas, and partly because of its appearance in a number of folk tales, manuscripts and in formal, scientific scrutiny, as a paradigmatic discourse shaped in the American tradition and beyond. In the paper, frontier of the American Wild West is analyzed through the structure in which it was used in relation to its mythical and historical occurrence, principally through its interpretation as a construct adjacent to common beliefs that the central, regular metaphors of this multidimensional concept differ, and yet, simultaneously, as it is presented, more often than not, are based on corresponding theoretical and methodological platforms.

Key words: myth, history, revision, territory, Wild West

Mythe, (nouvelle) histoire et modernisation du Far West

Le territoire a été et continue d'être le moyen de construire et de distribuer les sens et les significations, en partie en raison de son rapport avec les cartes et l'espace cartographié de l'ouest, et en partie en raison de son apparition dans un grand nombre d'autres contenus, textes et discours folkloriques qui voyaient le jour dans l'espace de l'Amérique du Nord. L'analyse de la Frontière du Far West américain a été abordée sous l'angle de l'expérience mytho-historique, et notamment à travers l'interprétation de la Frontière comme d'un concept, à l'encontre de la croyance répandue qu'il s'agit d'une métaphore; cette notion pluridimensionnelle a été considérée sous l'éclairage de systèmes théorico-méthodologiques différents mais en même temps souvent complémentaires.

Mots clés: mythe, histoire, révision, territoire, Far West

Primljeno: 11.02.2011

Prihvaćeno: 07.03.2011